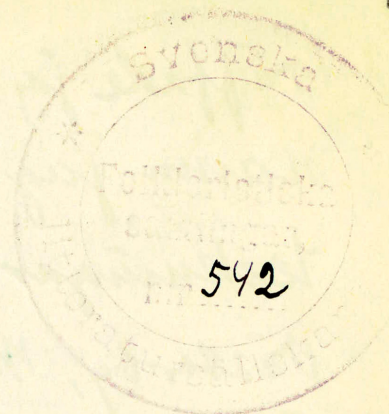

1

Till Svenska Litteratursällskapet
Folkloristiska sektion.

Härmed har jag äran att till Svenska Litteratursällskapets folkloristiska sektion sent omsider överlämna resultaten av de uppteckningsfärder jag med stipendium av sällskapet företagit somrarna 1939 och 1940.

Den 31 juli 1939 reste jag från Högåsa, först till Esbo, där jag besökte Träskända, Rödskog, Gammelgård, Övre Röö och Juva, och sedan till Pyttis, som lockade mig, emedan jag sål min resa sommarer 1924 i Pernå och Strömfors yttre skärgård hade hört tales om sångare och spelmän i försträmnade socken, vilka jag inte då hann söka upp. Nu, efter femton år,

Träffade jag verkligen en del av dessa, vilkas
namn jag antecknat. I Pyttis gjorde jag upp-
teckningar huvudsakligen i Kvamby, Broby,
Västerby, Mogenpört, Hinkarvåle och Tuskas.
Från denna resa återvände jag, den 13 aug. I
slutet av denna ^{samma} månad förelag jag en färd i
motorbåt till tre avlägsna små öar i Nagu,
som jag inte besökt förut: Rävskär, Alskär
och Krökskär. På den första ön fanns ingen
som sjöng, på den andra fanns en gammal
gumma, som i yngre dagar — det har
intygats av trovärdiga vittnen — hade
sjungit ballader, men hon vägrade här-
nackat att låta höra dem, ansåg dem
vara syndiga. På den tredje ön fanns en
beredvillig sångare, Otto Andersson, men
hans repertoar var inte stor.

Sommaren 1940 begär jag mig åter till
 Pyttis, (d. 1. juli), därtill uppmanad genom
 brev. Violinisterna hade under vintern gått
 igenom sin repertoar och funnit att det ännu
 fanns mycket oupptäcknat. På väg till Pyttis
 stannade jag i Pernå kyrkby, där jag hade
 arrangerat ett sammanträffande med sångaren-
 torparen Karl Henriksson från Grano, Tjusterby.
 En del texter till hans sånger torde tidigare
 lämnats till Litteratursällskapet av dokto-
 rinnan Malin, f. v. Willebrandt. Jag sökte
 också upp andra sångkunniga i kyrkbyn.
 Följande dag reste jag vidare till Pyttis,
 där jag igen besökte de svenska byarna
 på fastlandet och på Mozenport och fick
 den utlovade eftersörden av spelmans-
 melodier och kontrollerade dem som jag

skrint upp föregående sommar. Också risor
fanns ännu att taga vara på, i synnerhet
någdanser.

Denna sommar var det inte möjligt att
företaga några färder i skärgården. Jag
reste därför till Tenala, där jag uppehöll mig
till den 12 juli och besökte flere byar. Av
fröken Birgit Eriksson, som då var bosatt i
Kyrkbyn, fick jag värdefulla anvisningar
på viskunniga personer. Hon hade förberett
mitt besök och antecknat en hel del texter
på förhand. Jag är henne mycket tacksam
för hennes vänliga medverkan.

I september 1940 gjorde jag en resa till
Porkala, t. o. m. så långt som till en ö vid
Porkala udde. Där bodde en spelman, men
tyvärr hängde hans violon på väggen

utan strängar. I Porkala by antecknade
jag några visor, och i Bondarby tillbragte
jag en stund hos en spelman, smeden Henrik
Nymalm, efter att med hjälp av lil ha sökt upp
honon i en avlägsen gård. Tyvärr avbröts
sessionen genom att tågets avgångstid
nalkades. Uppteckningarna äro bristfälliga
och hade, liksom ^{några av} de ³ 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 förflutna sommar
i 1900, tanke en kollationering efteråt. En
del visor ha antecknats i Åbo och på Hertsåra.

Må den samling av melodier och Texter
som jag nu intämnar till Svenska Litteratursällskapet,
eluru kanske inte i sig för sig så värdefull,
tänka som en bild av vad folket i vissa
Trakter av vårt land bevarade i minnet
1939-40 av äldre visor och låtar. En del
"skräp" och upprepningar som följt med

bidrar kanske på sitt sätt till bilden och
har därför inte uteslutits. *

Med tacksamhet vill jag ännu nämna
några personer som varit mig till stor hjälp
och offrat tid och krafter för uppfostrnings-
arbetets skull: fröken Dagmar Pettersson,
Esbo Träskända, f. d. bonden Edvard
Danielsson, Pyttis Kvamby, och bönde-
na, bröderna Ågård på Mogenport.

Till denna reseberättelse fogar jag
som komplettering några berättelser -

Åbo, den 13 febr. 1946

Greta Dahlström

x Lihasi f^o de avskrifter av dansmusik
jag på enträgen uppmaning gjorde i Pyttis
följa med, ehuru jag har skäl att förmoda
att dessa saker redan bevaras i arkiven (Brage?)

Utdrag ur brev

Pyttis, den 8 aug 1939.

11 - - - I Esbo hade jag ... som ciceron
en 50-årig fröken, som har en liten
butik på Träskända gård. Första dagen
besökte vi en gammal gubbe,² som
var ytterst vänlig, men hans risor
voro inte så märkvärdiga. - - - Den
andra dagen gingo vi till en annan
by, där en gammal värddinne³ kunde
några balladmelodier och en spelman⁴
spelade i timtal i sin lilla enkla
kro. Han hade fått bud och väntade
oss, sade att han skurat golvet
för den skull på morgonen! Han

1 Dagmar Pettersson

3 Matilda Ståhle

2 Karl Ekholm

4 Wilhelm Weurlander

Var också tillverkare av fjölar, använde
vid detta tillfälle en fjöl av plåt. Han
har spelat i radio vid Väisänen's uppträdanden
- - - - - När vi gick därifrån
ställde sig gubben i dörren och spelade
en marsch. I den byn hvarade vi
på ett riktigt sammanslag (Mäns).
Mänsborna där är mycket glada och
tillgängliga. Det finns där en del vackra
gamla gårdar och överallt var det en
riktig präst av blommor, också vid
de små stugorna.

På lördagen reste jag sedan hit. (Byggnaden)
Efter de två timmarna i kyrkbyn for
jag med buss till en östligare by, Broby.
Därifrån kunde jag omedelbart ta
x Se Hedmans uppteckningar efter Vemland

en annan buss till Vårterby, där en spelman
Brinkas, bor. Det var honom jag fick anvisning
på genom Alf Hild^x, som hört om honom av
studenter som var här förra sommaren ^{xx}
Han hade då spelat fransk och också under-
visat i danser. Men nu var han inte
mera i stånd att spela, visade att en finger
var alldeles styvt och sade sig ha förlorat
mörmet. Förargigt, då det uppgavs av
andra här att han spelat mennett och
polska. Då de inte kunde ge anvisning på
någon annan i den byn, hyrde jag en
lastbil, som förde mig (15 km) till Kvarnby.
Där sökte jag upp gubben Danielstake,
som Rosas^{xx} rekommenderat, och han visade

^{xt} Jag hade även antecknat hans namn

1924

+ A. Forslin.
fil. mag.

xxx John Rosas, fil. mag.

sig vara en mycket värdefull bekant-
skap. Han har varit bonde, men på
något sätt inte kunnat sköta sig, trots
idealitet och nykterhet, så att han nu
bor som en inhysning i ett rum i sin
egen gård. Han har gått två år i folk-
högskola i Danmark, varit med om
de flesta sängfester*, tillhör både mans-
och blandad kör, har trampat på velo-
ciped till Punkaharju, Åbo, o.s.v., tar
solbad, badar i en bäck (han beskrev
någon gång hela proceduren med invärning,
frothning o.s.v.) Han badar ändå tills
det blir is och börjar [igen] i april,
har T.O.M. Nuggit vak och duschat
+ han torde ha bekostat Pyttis körs hela
färd till någon sängfest. **Bottenbollen**

12
ute i 30 graders köld. Han är 63 år, ung-
karl, Nival, han anvisade mig kvarter i
granngården, där jag blev vänligt mottagen
av husets karlar, men värdinnan gick stum
och kastade mörka blickar på mig och dröjde
med att ge sitt medgivande, men jag gissade
att det endast var blyghet, ty jag hade
märkt att andra i trakten också voro skygga
för främlingen. Jag har ett snyggt rum och nu
är gumman välviljan själa, slår sig t.o.m.
självmanter ner och sjunger en stund. Hon
säger omväxlande du, hon, ni, frun - En
gammal qubbe säger också du. Redan lördag
kvällen gick jag med Danielsbacker till en
Spelman, Renlund, som också ursprungligen
är bonde, men nu bor i en usel liten
koja. Han var skygg till sitt väsen,
men, liksom familjen i öfrigt, mycket
älskvärd. Han kunde ett otal melodier

x dessa noter avse för honom en stor mängd, som han senare
sjukst och hemligt bevarade i en byrå. lida.

och hade också kopior av uppteckningar, som
en folkskollärare bildebrand gjort av Brinkes
fransäs, kadriq m.m. Han spelade [altså]
olika vid brölloren förkommande nummer.
Han var nog mycket musikalisk, hans
röst hade ungefär tre oktaver ^(sade han) och han
sjöng ännu med ljus tenorstämman. Han
var dessutom visselkonstnär och kunde
kärma olika fågelläten. En gång hade han
gått längs en väg och lockat en spillkräka
med sig 8 km. Medan vi höll på med upp-
teckningar - lördag kväll, söndag 7 timmar
i rad (efter vilka 7 timmar jag skrev
ringdansen 3 timmar på kvällen på stället
där jag bor) och måndag f.m. och kväll -
sade han att det blev "så ljöst" inom
honom när han spelade, men han blev
också så upprörd att han tog Valeriana
och hade sovit oroligt! Han menade

Allt musik var det enda man skulle drömt till
"men kanske det hade gått med mig som med
dendär, ja, va heter han - (jag tänkte: inte
menar han väl Schumann -, men jag sade inget-
ting) - han som var gift med dendär Clara
- Clara Wieck va de hon heter? Och det var
Schumann! Han läser vad han kommer över
om musik och fäster sig främst vid musik-
notiser i tidningarna. Hans gumma är en
liten rullrig och vänlig en, finsk av här-
stamning, men svensksinnad och kusin till
flygaren Lihl. I sannings namn måste
jag ändå tillägga att en god del av uppteck-
ningstiden gick åt till Danielbackas porträtt
- han var med hela tiden - till kaffedrickning,
kallonätande o.s.v. I går hade D. tagit med
sig en bonde, Drochila, för att fotografera spel-
mannen, men det blev inte av, men jag får bilder
senare, de skola avskatta en bättre belysning.

Nu skall jag (kl. 9 f.m.) ringa till en annan
spelman och kanske resa till honom kl. 1. Där-
förinnan går jag till Broby ochöker upp en
världinna och kanske någon annan. Nu går det
inte buss. "De ä' int annat än ti marse vara".
I går var jag också på kommunalkemmet och
fick några melodier.

Danielsbacka höll niktigt ett tal i går kväll
i spelmannens stuga. De har sett mitt namn
i sänghäftene och äro imponerade av att min
man är docent vid Åbo akademi. I dag blir
det ett par gummor (och poster) i Broby,
spelmannen Björklund, som nås med buss,
och en eller två gummor i Västerby, dit jag
får vandra på kvällen. I morgon reser
jag väl till Mozenport, utdag och torsdag,
så på fredagen till Antzj och lördagen
hemåt.

16

Mogenport den 9 aug. 1939

I går, tisdag, gick jag från Kvamby till Broby,
där jag sökte upp en gumma*, som hade haft 14
barn, 11 nu fullvuxna. Hon stängde vänligt och
villost vad hon kunde under den stund jag
kann äga henne innan jag med spänning sprang
till posten --- . Så gick jag till en annan gumma
tre km. borta i skogen, dit det skulle vänta
svårt att hitta, men jag hade tur: en pojke
från torpet var just i byn i en butik, där jag
träffade honom. Det var en glädhet dag i går,
men jag gick så fort jag kunde för att få
tiden att räcka till. Den gumman kunde inte
mycket, och så skulle jag fara med buss
till en spelman, som jag bådats mig till per telefon.
De sade i torpet att jag kunde gå en genväg
och att det räckte endast en kvarts timme.
Men det gick drygt en halv timme jag satte

* Amalia Korpä

benen på nacken, och när jag kom fram till lands-
vägen, susade bussen förbi utan att observera
min livliga gymnastik. Det var helt och det åter-
stod fem kilometer och gubben väntade! I min
förtrivlan bortade jag vandra bara, men snart
kom det ett ungt par åkande på en långkärra
de lät mig vänligt åka med. Jag satte bakpå,
baklänges, och dinglede med benen utaför,
men var nogd att inte behöva gå. Sedan återstod
det endast $\frac{1}{2}$ km. till gubbens stuga i skogen.
Han hade en sval och suggy sal med radio
och annat och var vänligheten själv, spelade
utan krus, så jag skrev oavbrutet ett par
timmar, med uppehåll för kaffedrickning.
Han sade sig ha spelat på 360 bröllop, kunde
en hel "bröllopsvis" men inte polskor eller
mennetter. Jag frågade om jag fick ersätta
honom för förlorad arbetstid, men han av-
böjde bestämt, sägande: "Vi ä ju svenskar".

+ Herman Bröcklund

78

Han följde mig sedan till landsvägen. Verkligen
en älskvärd gubbe. Så kom jag till mitt kvarter,
6-tiden, åt middag och vilade litet och gick
sedan till Västerby (d.ä. $\frac{1}{2}$ timmes väg), där en
gumma[†] i en liten, liten stuga sjöng för mig.
Jag fick först anhämta henne i granngården
och hon var mycket motsträvig. Sjöng bara
Guds ord, hade tandvärk o.s.v., men tände
sedan upp fullständigt. Det var redan mörkt
då jag kom hem. — I morgne vaknade jag
kl. 5, steg upp kl. 6 för att göra mina av-
skrifter färdiga. — Jag reste sedan från Broby
med buss till Svartbäck, därifrån en snäll
gubbe rodde mig i en flatbottnad båt till
Mozepört.

[†] Fanny Länsmans. Gade mig i sin ungdom be-
sinnigt för uppfostrare. (myl. studie?)

[Faint, illegible handwriting visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side.]